

ATELJÉN 2018

- tillsammans skapar vi
framtidens trygghetssystem

Torbjörn Nilsson, Frida Lönnberg

Omskolning, reformkraft och uppdaterade skrytmått

Att hitta problem är enklare än att komma med lösningar. En vedertagen sanning som även visade sig stämma under Ateljéns workshop. Men om det gick snabbt att lista relevanta frågeställningar för framtidens trygghetssystem som var uppe till diskussion under Alectas Ateljé så blev lösningsförslagen som lades fram både utförliga och intressanta.

Ett tema som genomgående präglade dagens diskussioner och anföranden var det ökande behovet av möjlighet till omskolning på arbetsmarknaden. Efterfrågan på kompetens förändras snabbare och förändringen sker i allt större skala. Detta föranledde frågan: *Hur utformar vi ett trygghetssystem där möjligheten till omskolning stimuleras och finansieras?* I vår workshop fanns gott om idéer.

Trygghetsrådet och högskolorna nyckelaktörer för omskolning

Trygghetsrådets roll lyftes fram som en möjlig nyckel för att förbättra signaleringen mellan arbetsmarknad och utbildningssystem. En möjlig väg fram skulle kunna vara att ge Trygghetsrådet ansvar för att omsätta aktiv och kontinuerlig kartläggning av arbetsmarknadens behov till underlag för utbildningsväsendet att utforma kursutbudet efter. Det rådde enighet kring att ansvaret för att finansiera möjligheterna till omskolning måste delas mellan stat, kommun och näringsliv. Det ständigt återkommande förslaget om kompetenskonton lyftes här som en möjlig modell.

Utbildningsväsendets roll pekades ut som viktig på flera sätt. Exempelvis efterfrågades ett tydligare ansvar hos Högskolorna att noga bevaka sin regions kompetensbehov och anpassa utbildningarna därefter. Som en del av denna diskussion lyftes ersättningssystemet till universitet och högskola fram som ett problem. Dagens modell med ersättning per student stimulerar ett utbud med breda programutbildningar som behåller studenterna i tre till fem år. Som en följd av detta drar man ner på de fria och mer specialiserade kurser som krävs för fortbildning och omskolning på arbetsmarknaden. De kurserna är helt enkelt inte lönsamma.

Kan TV4 vara svaret på sjuksköterskebristen?

Ansvar för att marknadsföra bristyrken kanske inte togs hela vägen i mål, men en kreativ idé om en serie på TV4 var i alla fall rolig. Programmen ”Hela Sverige Vårdar” och ”Sjuksköterska Söker Fru” skulle kanske, likt sina mer normativa föregångare, innebära ett ökat intresse för den skildrade yrkesgruppen? Utöver TV4 lyftes även här Trygghetsrådet fram som en aktör som kan ta en aktiv roll i att hjälpa arbetsmarknaden att påverka människors syn på vilka yrken och arbetsuppgifter som är attraktiva.

Efter den här relativt breda och systemövergripande frågeställningen tog gruppen tag i en mer konkret fråga.

Politiker från höger liksom vänster tycker om att kalla Stockholm för Nordens Silicon Valley och lyfter med stolthet fram bolag som Klarna och Spotify. Nyföretagande är något alla vill stimulera, och för dagens handelsstudenter har entreprenören ersatt börshajen som karriärsförebild. Frågan är dock: *Hur förhåller vi oss till viljan att stimulera entreprenörskap parallellt med vetenskapen att många unga företag varken har möjligheten eller viljan att finansiera traditionella trygghetslösningar för sina anställda?*

Hur gör vi pensionsavsättningar till det nya skrytmåttet

Diskussionen fick inledas med att avfärda ett antal lågt hängande lösningar. Med hänvisning till EU-lagstiftning om konkurrensneutralitet och redovisningstekniska anledningar kunde förslag som statligt subventioner för unga bolag och förbindelser till pensionsavsättningar vid lönsamhet uteslutas.

Frågan kokade istället huvudsakligen ner till att det behövs en kulturförändring inom unga företag och branscher. En kulturförändring som kan sammanfattas i att pensionsavsättningar måste bli ett skrytmått. När man jämför jobberbjudanden och förhandlar förmåner är det primärt lönen de flesta tar ställning till. Det måste ändras. Konkret kan lösningarna, föreslog gruppen, till exempel handla om att synliggöra pensionsavsättningar på lönespecifikationer.

Avslutningsvis försökte vi knäcka en riktigt svår nöt. Frågan om den åldrande befolkningen handlar i huvudsak om hur vi i framtiden ska finansiera ett trygghetssystem där en allt större andel av förmånstagarna inte aktivt bidrar. Många lösningar har genom åren lagts på bordet, men utan att det riktigt händer något. Därför undrade vi: *Hur mobiliserar vi kraft bland politiker, parterna och andra aktörer att gå från ord till handling och börja reformera trygghetssystemen?*

Är ökad politisk konflikt vägen framåt?

Här blev diskussionen livlig. Först för att det var svårt att definiera exakt vilka delar av trygghetssystemen som då skulle reformeras, sedan för att välkända spänningar mellan intressen till höger och vänster gjorde sig kända inom gruppen. Det gav underhållande och givande diskussioner.

Något ironiskt landade den ideologiskt präglade diskussionen i att det kanske är just detta som saknas för reformkraften – politisk konflikt. Debatten om pensionsreformer uteblir idag delvis med hänvisning till de breda blocköverskridande överenskommelser som slöts redan på nittioalet. Lösningarna drivs inte fram för att problemen inte i tillräckligt hög grad synliggörs.

Förslaget att en upplösning av pensionsöverenskommelsen kunde vara vägen till reformvilja genererade först oroade skratt, men sedan även insikten att förändring kräver en vilja att bryta upp från nuläget.